

Egyre nagyobb teret nyer hazánkban a folyamatos erdőborítású erdőkezelés

Magyarországon a folyamatos erdőborítást biztosító természetközeli erdőgazdálkodási módszerek iránt növekvő társadalmi igény tovább ösztönzi a nem vágásos erdőkezelési üzemmódok térhódítását. Ezek közül jelentős szerep jut az erdészeti igazgatás által kiemelten támogatott – az erdei ökoszisztémában lejártszódó önszabályozó természeti folyamatokra alapozó – száraló és átalakító üzemmódoknak, mivel az így kezelt erdők védelmi és közjóléti funkcióik mindegyikét magas szinten képesek a gazdálkodás mellett is betölteni.

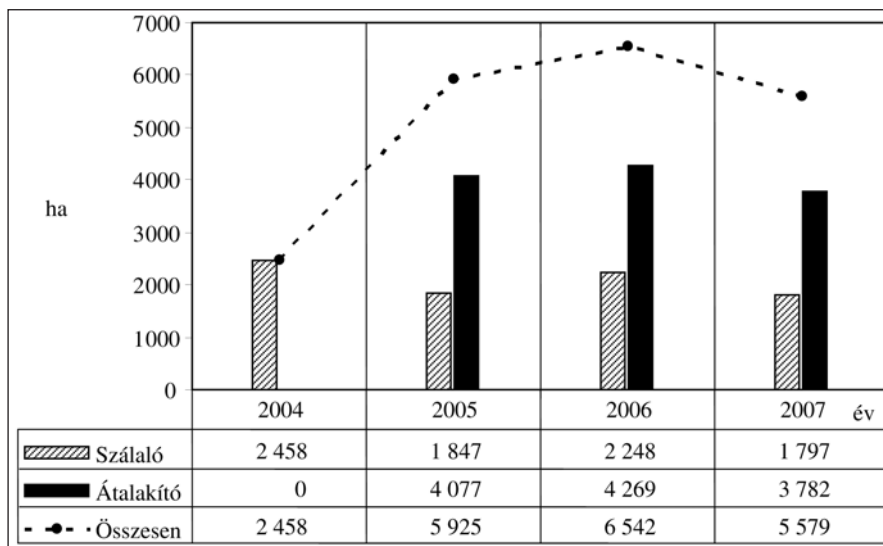
Az elmúlt években a száraló – a rendszeres, és az erdő folyónövedékéhez igazodó mértékű fabasználatokkal (szálas) történő erdőkezelés, amelynek során az erdőnevelési és a véghasználati/erdőfelújítási időszakok nem különülnek el egymástól – és az átalakító üzemmódban – melynek elsődleges szakmai célja a vágásos üzemmódról a száraló üzemmódra való áttérés – kezelt erdőterületek aránya a vágásoshoz viszonyítva tovább növekedett. Korlátozó tényezőként szerepel az a tény, miszerint a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódok csak abban az esetben alkalmazhatók, ha a termőhelyi és erdőállomány-viszonyok azt lehetővé teszik.

Az Országos Erdőállomány Adattár adatai alapján 2004-től mintegy 8350 ha száraló, 2005-től pedig 12 150 ha átalakító üzemmód került bevezetésre a körzeti erdőtervezés során. Jelenleg a folyamatos erdőborítást biztosító erdőkezelési üzemmódok összterülete eléri a 20 500 ha-t.

Az alábbiakban az adatok további feldolgozása során szerzett tapasztalatokat és értékeléseket szeretnénk közzé adni és megosztani.

Az 1. ábrán a száraló és átalakító üzemmódok összterületét tüntettük fel évenkénti bontásban. A kimutatás szerint az évenként tervezett száraló üzemmód minden egyes évben meghaladta az 1700 ha-t. Az átalakító üzemmódban tervezett területek összege stabilan 4000 ha körüli értéket mutatott az egyes tervezési években.

* MgSzH Központ Erdészeti Igazgatóság
Regionális és Zöldvezetői Tervező Osztály

1. ábra. A száraló és átalakító üzemmódba tervezett területek (ha) évenkénti és összesen bontásban

Fontos kiemelni, hogy a nem vágásos üzemmódba tervezett területek nem oszlanak el egyenletesen valamennyi megyei erdészeti igazgatóság között (ez érthető is a különböző adottságok – klíma, termőhely, faállománytípus – miatt).

Éppen ezért az egyes igazgatóságok ezen két üzemmódba tervezett területeinek összesített adatai meglehetősen változatos képet mutatnak. A 2. ábra igazgatóságoként és évenként mutatja be a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódokban tervezett területeket. A sávozott oszlopok minden esetben a száraló, míg a sötét oszlopok az átalakító üzemmódok területi értékeit szemléltetik. Három igazgatóság esetében (Somogy, Bács-Kiskun, Hajdú-Bihar megyei MgSZH EI) ezen üzemmódok egyikébe sem történt besorolás a vizsgált időszak alatt.

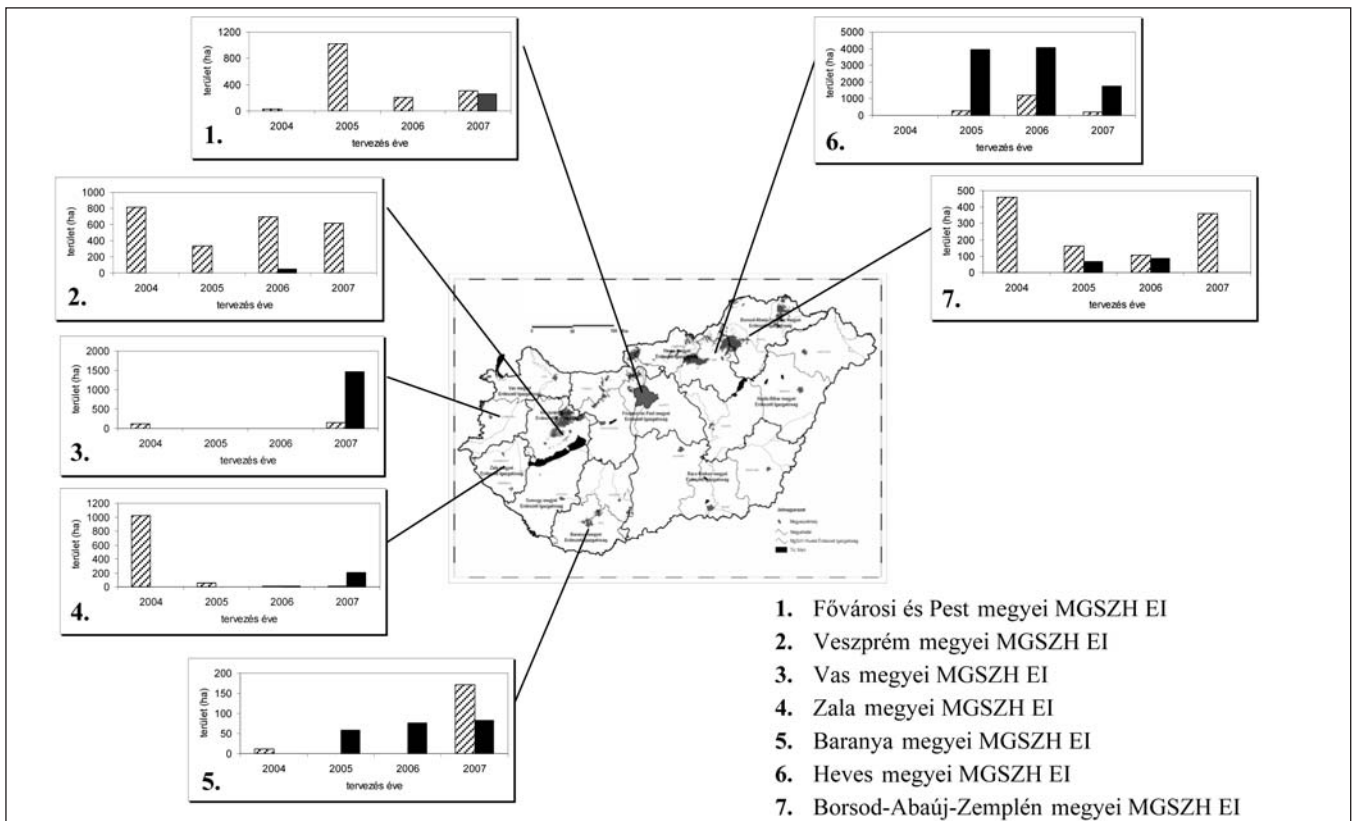
Tovább vizsgálva és az igazgatóságok erdőtervezési részlegeinek tervezési adatait összesítve, a különbségek jobban szemléltethetők (3. ábra). Azoknál az erdőtervezési részlegeknél, amelyeknél kis területen volt igény ezen üzemmódok tervezésére (többnyire az 50 ha alatti tömböket alkotó erdőrészek esetében), inkább a száraló üzemmódot preferálták. Ennek fő oka lehet a száralást lehetővé tevő megfelelő faállomány és korosztályviszonyt mutató területek országos szintű aprózódása, mozaikossága. Az egri és váci erdőtervezési részleg esetében elsősorban nagy területű, összefüggő területi egységek kialakítása történt.

Az 1. táblázatban azoknak a körzeteknek és erdészeteknek a felsorolását tettük meg, amelyeknek a 2004-2007. közötti tervezési időszakban a száraló

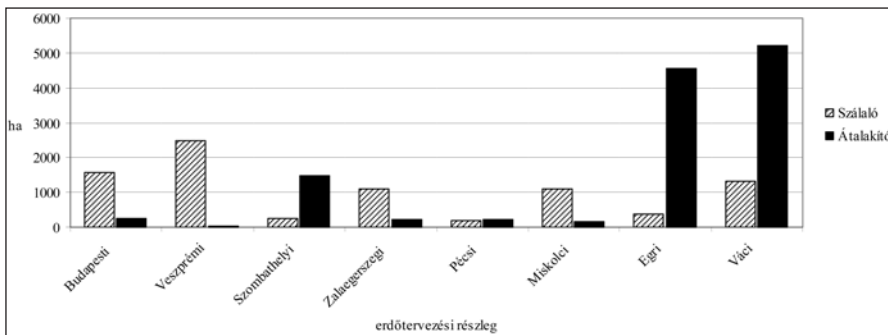
1. táblázat.

Tervezési egységek 500 ha-t meghaladó száraló és/vagy átalakító üzemmódba tervezett területtel

Igazgatóság	Tervezési egység	Üzemmód (ha)		Összesen (ha)	Tervezés éve
		száraló	átalakító		
Veszprém	Keszthelyi Erdészet	546	-	546	2004
Zala	Zalabaksai Erdészet	717	-	717	2004
Főváros és Pest	Budakeszi Erdészet	1023	-	1023	2005
Heves	Felsőtárkányi Erdészet	127	3639	3765	2005
Veszprém	Balatonfüredi Körzet	698	47	745	2006
Heves	Királyréti Erdészet	996	3353	4349	2006
Vas	Vasvári Erdészet	153	1438	1591	2007
Heves	Litke-Kisterenyi Körzet	116	1179	1294	2007

2. ábra. A megyei MGSZH Igazgatóságok által tervezett szálaló és átalakító üzem módok adatai az Országos Erdőállomány Adattár alapján

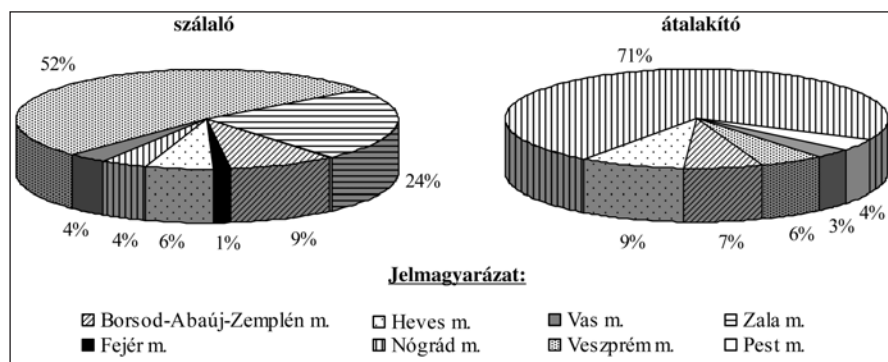
3. ábra. A szálaló és átalakító üzem módok összesített területei (ha) a Megyei MGSZH Erdészeti Igazgatóságok erdőtervezési részlegeinél

és/vagy átalakító üzem módban tervezett területe meghaladta (nem egybefüggően) az 500 ha-t. Ezekre a Fővárosi és Pest megyei, a Veszprém, Vas, Zala és Heves megyei MGSZH Erdészeti Igazgatóságán került sor.

Az Országos Erdőállomány Adattárból származtatott, a szálaló üzem módba tervezett erdőterületek faállománytípusaira vonatkozó adatok szerint megállapítható, hogy a szálaló üzem módban az árnýtűrő fafajok alkotta állományok a jelentősebb területűek, így a bükkösök,

2. táblázat. A szálaló és átalakító üzem mód 15 legnagyobb területtel bíró faállomány típusa

nem vágásos üzem mód			
szálaló		átalakító	
Faállománytípus	Terület (ha)	Faállománytípus	Terület (ha)
Bükkös	864	Kocsánytalan tölgyes-cseres	1171
Bükkös-gyertyános-kocsánytalan tölgyes	629	Cseres- gyertyános-kocsánytalan tölgyes	1043
Gyertyános-bükkös	592	Cseres-kocsánytalan tölgyes	1010
Gyertyános-kocsánytalan tölgyes-bükkös	547	Gyertyános-kocsánytalan tölgyes	899
Egyéb lomb elegyes-bükkös	517	Kocsánytalan tölgyes	672
Egyéb lomb elegyes-cseres	450	Bükkös	653
Kocsánytalan tölgyes-cseres	391	Bükkös-gyertyános-kocsánytalan tölgyes	590
Kocsánytalan tölgyes-bükkös	374	Egyéb lomb elegyes-cseres	504
Egyéb lomb elegyes-kocsánytalan tölgyes	349	Gyertyános-kocsánytalan tölgyes-bükkös	425
Cseres- gyertyános-kocsánytalan tölgyes	325	Egyéb lomb elegyes-kocsánytalan tölgyes	397
Gyertyános-kocsánytalan tölgyes	318	Elegyes-gyertyános	356
Elegyes-gyertyános	306	Kocsánytalan tölgyes-bükkös	341
Cseres-kocsánytalan tölgyes	292	Gyertyános-bükkös	327
Cseres	286	Kocsányos tölgyes-cseres	291
Kőrises-bükkös	227	Cseres	286
Összesen:	6467	Összesen:	8965

4. ábra. A szálaló és átalakító üzemmódba tervezett, magántulajdonban lévő erdők eloszlása megyénként

a bükkös-gyertyános-kocsánytalan tölgyesek, valamint a gyertyános-bükkösök. Az átalakítással érintett erdőterületek faállományát zömében cserések és kocsánytalan tölgyesek (kocsánytalan tölgyes-cseres, cseres-gyertyános-kocsánytalan tölgyes, cseres-kocsánytalan tölgyes) alkotják. A 2. táblázatban a szálaló és átalakító üzemmód alapján folytatott erdőkezelési módszerrel érintett tizenöt legnagyobb területtel bíró faállománytípust mutatjuk be. Az Országos Erdőállomány Adattár (2008. november 14-i állapot) adatai szerint a mintegy 8350 ha szálaló üzemmódból mindössze 1347 ha (16%) található ma-

gántulajdonban, a 12 150 ha átalakító esetében pedig ez az arány 7 %, ami csupán 820 ha-t jelent. A 4. ábra a magántulajdonú erdőkre tervezett nem vágásos üzemmódok megyénkénti eloszlását szemlélteti, rendre szálaló és átalakító üzemmód sorrendben.

Az átalakító és a szálaló üzemmódok tervezésében a gazdálkodói akarat játsza a főszerepet, mivel e nélkül eredményes és szakszerű munka a folyamatos erdőborítással kezelt erdőkben nem várható el.

A 2004-2007. közötti erdőtervezési évek adataiból kimutatható, hogy a szálalás 74 %-a, míg az átalakító üzem-

mód 89 %-a védett természeti területen lévő erdőkben került tervezésre. A nem védett területeken történő előírásokra a közjóléti funkciót is ellátó üdülőterületeken, parkerdőkben, valamint víztározók környezetében került sor. Ugyanakkor mind gyakrabban fordul elő az az eset, hogy a viszonylag kis területtel bíró magángazdálkodó maga kéri az erdőterületére az üzemmód-váltást, fahasználati előírásként pedig a szálalást. Ezeknek az eseteknek a gyarapodása két okra vezethető vissza. Az egyik az ún. „háztáji gazdálkodás” gyakorlásának kívánalma, ami köztudottan azt jelenti, hogy az erdőgazda csak saját felhasználásra szeretne termelni, általában csak annyit, amennyit az adott évben saját céljaira felhasznál. A másik ok, hogy a szakszerű szálalás folytatása során nem keletkezik felújítandó üres vágásterület, így a hagyományos vágásos üzemmóddal szemben jelentős felújítási és ápolási költség takarítható meg.

Megítélésünk szerint a nem vágásos üzemmódok arányának növekedése vitathatatlan jele a természeti folyamatokra alapozott erdőgazdálkodás térnyerésének, mely tendencia a jövőben várhatóan tovább erősödik.

Sörházdomb

Az 1944. december 18-i bombatámadás során sok bomba hullott a Sörházdombra is, főleg a körút felé eső részére. Csak a tetőn álló feketefenyves vészelt át a támadást, ami ma is áll a volt kilátó környéki területen. A domb nagyobb részét lucfenyves borította, s ennek jelentős százaléka találatot kapott vagy megsérült. A kidőlt vagy szétördelt fák, a bombakráterek évekig a helyszínen maradtak, de a faanyag egy részét a környékbeli lakók időközben feldarabolva elvitték onnan, a kráterek pedig éveken át éktelenkedtek a domboldalon. Az elvitt faanyagot főleg tüzelésre használták fel, de annak egy része egyéb célt is szolgálhatott. Ez az erdő rész azonban 1948 őszéig gyakorlatilag csaknem a senki földje volt.

Akkor még ez a terület Sopron város tulajdonát képezte, nem tartozott a soproni erdőgazdálkodásához. A városnak első sorban a romok eltakarításáról kellett gondoskodnia, továbbá az újjáépítés, a lerombolt és kifosztott üzemek helyreállítása, beindítása, az élelmezés elfogadható biztosítása volt az elsődleges feladata.

1948 őszén végre a városközeli erdőik rendbehozatalára is sor kerülhetett. Mi-

vel a Tanácsnak akkor még nem volt erdőmérnök, sőt erdész alkalmazottja sem, a Tanulmányi Erdőgazdálkodásért kért segítséget. Tamás József főtanácsos és Sárkány Jenő főmérnökön kívül, akik már az idősebb korosztályhoz tartoztak, én voltam az egyetlen fiatal, mindenre elszánt, végzett erdőmérnök, s így engemet kértek fel a sörházdombi munkák irányítására, elvégzésére. Nagy lelkesedéssel fogtam hozzá ehhez az első önálló és felelősségteljes munkához, megterveztem a kitermelést, és szinte parkerdőszerűen az erdősisítést.

1948 őszén főleg fahasználati munkákat végeztünk. Először a még megmaradt kidőlt, csúcs- és törzstörött fákat, majd a szűkárósítás miatt kiszáradt vagy száradó lucokat termeltük ki, s végül a fertőzést, illetve a szűk kirepülését jelző, de még zöld példányokat is kitermeltük. Abban az évben a Sopron környéki erdőkben már nagy volt a szűkár.

A fakitermelést alkalmi fakitermelő munkások végezték, akik virradattól sötétedésig dolgoztak. Naponta jártam ki a

területre – kora reggel és délután –, ekkor kijelöltem a kivágandó törzseket, közöltem az elvégzendő feladatokat, ellenőriztem a végrehajtott munkákat. Napközben a munkák menetét egy felügyelettel megbízott személy végezte. A kitermelt faanyagot minden nap számbavettük, s az akkori igényeknek megfelelően hosszítottuk. Mivel akkor még csak kézi szerszámok voltak, a csaknem 500 m³ faanyagot mintegy 2 hónap alatt dolgozta fel a 10 fakitermelő munkás, s annak egy részét eladva azonnal elszállítottuk.

Az erdősisítési munkákat részben már ősszel, de főleg a következő év tavaszán végeztük el. A terület DK-i sarkán, ahol kénytelenek voltunk tarvágást alkalmazni, már 1948 őszén, novemberben vöröstölgy-makkot vetettünk. A területen a felső útra merőlegesen kitűztük m-enként a sorokat, s az egész területet 10x10 m=100 m²-es parcellákra osztottuk. Az erdősisítést sakktabletaszerűen hajtottuk végre. Minden második parcellába vöröstölgy-makkot vetettünk, s a következő év tavaszán – parcellasoronként felváltva – erdeifejnyőt és feketefenyőt ültettünk.

•	VT	ET	VT	EF	VT	EF	VT
••	FF	VT	FF	VT	FF	VT	FF
•••	VT	EF	VT	ET	VT	EF	VT